

NEKAJ Poudarkov iz 30-letne Zgodovine SIMPOZIJA OBDOBJA

Ada Vidovič Muha
Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 061.3(497.451.1:100):[811.163.6+821.163.6]:316.7

Simpozij Obdobja zaznamujejo tri temeljne prvine, zlasti dve – mednarodnost in interdisciplinarnost – sta še posebej aktualni za sodobni čas. Tretja, vezana na kohezivno krovno temo, ki se je pred nekaj leti opustila, predlagamo, da se ponovno vzpostavi; gre namreč za preiščeni izraz aktualne in kompleksne problematike humanistike na Slovenskem s poudarkom seveda na jeziku in literaturi, o kateri lahko kritično razpravlja tudi mednarodna strokovna javnost. Kot taka je neke vrste razpoznavni intelektualni znak simpozija Obdobja, ki ga v veliki meri tudi osmišlja.

interdisciplinarnost, krovna tema, kultura, mednarodnost, simpozij Obdobja

The Obdobja Symposium has three key elements, two of which – internationality and interdisciplinarity – are of particular relevance today. The third, connected with the overall cohesive theme, needs to be re-established: the considered expression of the current and complex issue of the humanities in Slovenia with an emphasis on language and literature, which can also be critically discussed by the international scholarly community. It thus represents a kind of distinguishing intellectual marker of the Obdobja Symposium, which also, to a great extent, gives it meaning.

interdisciplinarity, overall theme, culture, internationality, Obdobja Symposium

1

Zasnovo vsakoletnega simpozija Obdobja – z letošnjim jubilejnim vred – zaznamuje ambicija razširiti nacionalne meje slovenske humanistične znanosti tako, da je ta postavljena v primerjalni mednarodni kontekst in sistematično tipološko proučevana. Sicer pa je o namenu mednarodnosti ob koncu prvega desetletnega ciklusa simpozijev T. Pretnar (1988: 735) zapisal: »Simpoziji naj bi [...] razkrili, kakšno je slovenstvo v 'lastnih' in 'tujih' očeh, pisali naj bi dvojno zgodovino slovenskega kulturnega snovanja in misli«. – Interdisciplinarnost je kot prav tako pomembna stalnica vgrajena v zasnovo simpozijev od samega začetka, se pravi od leta 1979 – brez velikih besed, ki jih danes poslušamo v zvezi s tem pojmom, zlasti ko je treba tako in drugače besediti o smiselnosti npr. razisko-

valne skupine ali projekta. Interdisciplinarnost v simpozijevih zbornikih vidi T. Pretnar v že citiranem zapisu »v tolerantnost[i] in odprtost[i] razpravljanja, ki sicer natančno obravnava izbrana dejstva in jih argumentirano posplošuje«.

1.1

Tudi pojem sistematičnosti se kot stalnica veže na interdisciplinarnost znotraj humanistike, vendar z izločenima in s tem poudarjenima področjema raziskovanja – slovensko književnostjo in jezikom, torej z literarnoteoretičnega oz. literarnozgodovinskega in jezikoslovnega stališča; pojem kulture, ki znotraj humanistike upravičuje interdisciplinarnost v najrazvidnejši obliki, pokriva vsa druga humanistična področja od filozofije do zgodovine, umetnostne zgodovine,

muzikologije, antropologije, arheologije, teologije, etnologije¹ z razumljivo izbirnostjo oz. neobveznostjo sodelovanja vseh eksplisitno neimenovanih humanističnih področij pri vsakokratno aktualni temi. Literarnovedni in jezikoslovni vidik sta torej tista, ki do določene mere izbirno nagovarjata posamezna področja humanistike, saj je bil tudi simpozij odbor s predsednikom vred vezan v glavnem na slovenistične katedre Oddelka za slavistiko, kasneje na Oddelek za slovenistiko, kar se z redkimi izjemami kaže tudi v uredništvih zbornikov.²

Čeprav je bila prav nedorečenost nekaterih pojmov iz naslova simpozijev v začetku morda moteča, saj smo pogrešali uvodno razpravo z interpretacijo oz. kriteriji utemeljitve predvsem vsebinske in iz tega izvira-joče časovne členitve na posamezna obdobja, se je prav to kasneje izkazalo za pomembno kvaliteto: simpozij Obdobja se je vrasel v slovenistiko tudi zato, ker je njegov široko odprt koncept omogočal sprejeti tudi druge in drugačne teme: bazična časovna razporejenost vsebin omogoča utemeljitve in do določene mere preureditve tudi s kriterijem zvrsti in metod, s katerim se simpozij nadaljuje oz. se je do nedavna nadaljeval.

1.2

Organizacijsko je bil simpozij Obdobja zasnovan kot tematsko samostojni dvodnevni uvodni del tradicionalnega Seminarja sloven-

skega jezika, literature in kulture (Seminar) z domačimi in vabljenimi tujimi predavatelji, v glavnem tistimi, ki so se ukvarjali z vprašanji tudi slovenske humanistike. Kot je mogoče razbrati iz zapisnika seje pripravljalnega odbora 14. Seminarja pri takratni Pedagoško-znanstveni enoti (PZE) za slovanske jezike in književnosti z dne 26. 10. 1977, je bil na tej seji sprejet predlog, »naj bo znanstveni simpozij z udeležbo tujih slavistov odslej redna oblika dejavnosti Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, in sicer izmenično jezikoslovni in literarno-zgodovinski.« Uresničitev predloga je bila za eno leto zamaknjena, saj se je v letu 1978 PZE za slovanske jezike in književnosti »organizacijsko priključila Župančičevemu simpoziju«, ki ga je ob 100-letnici pesnikovega rojstva pripravljala SAZU. Iz zapisnikov je razvidno,³ da bi bilo tudi težko upravičiti financiranje dveh mednarodnih simpozijev v istem letu.

Začetna uvrstitev simpozija Obdobja v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi v (časovni) začetek Seminarja je bila smiselna, saj pojem simpozij vnaša v omenjena tri področja znanstveno oz. strokovno ambicijo, namen Seminarja pa je seveda predvsem izobraževalni. Prireditvi sta bili vsaj v svoji zasnovi komplementarni: če zelo poenostavimo – spoznanja, ki jih med drugim prinašajo tudi simpoziji, lahko služijo izobraževanju.

¹ Nabor področij, ki sodijo v humanistiko, je povzet po klasifikaciji ARRS: <http://www.ars.gov.si/sl/gradivo/sifranti/sif-vpp-frascati.asp/>.

² V različnih uredniških vlogah je bil v prvem desetletnem in drugem sedemletnem ciklusu Obdobja de javen zlasti rusist Franc Jakopin, in sicer kot urednik skupaj z Borisom Paternujem Obdobj 8 in 16, sourednik z Jožetom Koruzo Obdobj 2 in 3, s Francetom Bernikom Obdobj 4 in s Helgo Glušič Obdobj 5, z Jožetom Toporiščem in Tinom Logarjem Obdobj 13; rusist Aleksander Skaza je bil urednik z Ado Vidovič Muha Obdobj 9, sourednik z Jožetom Koruzo Obdobj 7; primerjalna slavistka Alenka Šivic Dular je bila urednica Obdobj 17; samo prvi zbornik iz tretjega ciklusa so še imeli na skrbi neslovenistični slavisti – rusistka Aleksandra Derganc je uredila Obdobja 18. Tretji cikel od 18. Obdobja dalje je v samo slovenističnih rokah.

³ Zahvaljujem se vodji slovenistične in slavistične knjižnice na Filozofski fakulteti Anki Sollner Perdih za pomoč zlasti v zvezi z ocenami in poročili, ki so jih o Obdobjih napisali strokovnjaki predvsem v tujini; zahvaljujem se dr. Mojci Nidorfer Šiškovič, ki skrbi za program simpozija Obdobja pri CSD/TJ, za pomoč pri iskanju tako organizacijskih in tematskih začetkov Obdobja konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja kot predlogov ob sprejemanju novega koncepta oz. nove krovne teme konec devetdesetih let; hvala tudi kolegu Miranu Hladniku za podatke.

Prvi simpozij (1979) je bil zaznamovan z manjšim številom referentov, zbralo se je osemindvajset znanstvenikov, vendar se je že na drugem njihovo število skoraj podvojilo in se z leti ustavilo pri sedemdeset pa tudi več. Organizacijska povezanost s Seminarjem se je kazala poleg samega tako rekoč skupnega naslova,⁴ kot rečeno, v časovni uvrstitvi simpozija pred začetek Seminarja, se pravi nekako konec junija in začetek julija; tudi kot izdajatelj je v zborniku naveden poleg Filozofske fakultete in Oddelka za slovanske jezike in književnosti še Seminar slovenskega jezika, literature in kulture vse do ustanovitve Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik (CSD/TJ); zadnjič je v tej vlogi Seminar naveden v zborniku *Obdobja 16* (1997), v *17. zborniku Obdobja* (1998) je namesto Seminarja naveden CSD/TJ, čas prireditve pa se premakne na začetek zime, november ali začetek decembra. Simpozij *Obdobja* postane tako znotraj CSD/TJ poleg Seminarja in Slovenščine na tujih univerzah samostojni program, neposredno povezan z Oddelkom za slavistiko, od 2001 pa z Oddelkom za slovenistiko.

Ob tej priložnosti naj še enkrat izpostavim dejstvo, da sta prav Seminar in *Obdobja* zaznamovala slovenistiko z danes tako zaželenim konceptom mednarodnosti – Seminar že od srede šestdesetih in *Obdobja*, kot rečeno, od konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Obe dejavnosti sta se razmahnili tudi zaradi živahnega in uspešnega delovanja slovenistik na različnih univerzah po svetu, tj. programa Slovenščina na tujih univerzah. Vsi trije programi so dragoceni tako po vsebini kot po danes še posebej pomembni mednarodnosti. Razvijati te tri dejavnosti je prav zaradi njihove afirmativnosti zahtevna, hkrati

pa tudi dragocena naloga Oddelka za slovenistiko.

2

S tematskega vidika je mogoče simpozij *Obdobja* členiti na dva temeljna sklopa z neke vrste prehodnim obdobjem, časom med 11. simpozijem 1989. leta z zbornikom, ki je izšel leta 1991, in 18. iz leta 1999, ustreznih zbornik pa tri leta kasneje 2002. Zlasti ta čas zaznamujejo številni jubileji in obletnice pomembnih dogodkov za slovensko kulturo in slovenstvo sploh; tovrstne teme se tudi sicer vgrajujejo v koncept simpozija *Obdobja* in ga pomembno zaznamujejo.

2.1

Poimenovanje simpozija z *Obdobjem* je utemeljeno zlasti s prvim desetletjem, ki razvojno skozi zgodovino členi slovensko književnost, jezik in druga humanistična področja, kolikor se pač najdevajo v tovrstni členitvi. »[V]sakoletni simpoziji [so] posvečeni obdobjem v razvoju slovenskega jezika, književnosti in kulture«, je zapisal akademik Paternu (1980: 494), idejni avtor zasnove teh znanstvenih srečanj. Dejansko gre za zamejitev časa, ki ga je mogoče (a) tipološko opredeliti načeloma glede na vsebinsko-slogovni vidik v najširšem smislu, pogojen, recimo, s širšim družbenim, političnim kontekstom, kot sta npr. razsvetljenstvo, romantika idr., (b) lahko pa je poimenovan samo čas, ki izkazuje določene za humanistično znanost pomembne posebnosti.⁵ V tem smislu vsaj načeloma variira naslov posameznega simpozija in posledično zbornika:

- v skupini (a) naj bi bila v naslovu relativna stalnica *Obdobje*, spremenljivka *česa* in absolutna stalnica *kje*; imamo torej

⁴ Ni jasno, zakaj se je literatura iz seminarskega naslova preimenovala v simpozijemski naslov v književnost. Verjetno je jezikovna politika presegla jezikovnokulturno načelo časovno pogojene ustaljenosti; seminarska prireditve sega v sredo šestdesetih let prejšnjega stoletja.

⁵ Tudi besedotvornopomenska (morfemska) členitev obdobja je blizu predstavljeni opredelitvi. Beseda sodi med obrazilno dvomorfemske tvorjenke iz predložne zveze, torej *ob-dob-je* »tedaj (čas), ko je (kaj) ob 'zraven, poleg' (določene) dobe«. Poljubnostni zaimek *kaj* je torej tisti, ki zamejuje (ob-) posamezno dobo.

Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, Obdobje baroka v [...], Obdobje romantike v [...], Obdobje realizma v [...], Obdobje simbolizma v [...], Obdobje ekspresionizma v [...], vendar proti pričakovanju tudi 10. simpozij v uredništvu J. Toporišiča z notranjim naslovom Obdobje srednjega veka v [...], zunanjim pa ustrezno Srednji vek v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi;

- v skupini (b) *Obdobje odpade; gre torej za tip spremenljivka kaj in stalnica kje: 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, Sodobni slovenski jezik v [...], vendar nepričakovano tudi Socialni realizem v [...]*

Sicer pa povzemimo misel, ki jo je v zvezi s poimenovanjem teh simpozijev z *Obdobji* zapisal T. Pretnar v že omenjeni oceni: »Poimenovanje obdobji je zgolj urejevalno in zato ni niti nazorsko niti metodološko enotno: njegovo primernost ali neprimernost, neposrednost ali pretekstualnost znotraj posameznih zbornikov reflektirajo nekatere razprave, ki sicer niso namenjene samo periodizacijskim ali terminološkim vprašanjem«. V zvezi s književnostjo navaja »npr. Olofov[o] o razsvetljenstvu, Flakerjev[o] o romantiki, Daraszev[o] o ekspresionizmu, razmišljanja M. Bobrownicke o simbolizmu in ekspresionizmu itd.«

2.1.1

Kot neke vrste stalnica ostaja naslov *Obdobja* kot krovno poimenovanje vseh tovrstnih simpozijev in seveda zbornikov. Sicer pa se z 10. simpozijem 1988. leta in leto kasnejšim zbornikom, vezanim na srednji vek, končuje tematika predvsem literarnovedne členitve časa v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, ki jo je sprejelo tudi jezikoslovje; kot kaže, je bila analiza prav tovrstne tematike temeljna spodbuda zasnove simpozijev. Tako tudi predsednik prvega simpozija na temo razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi in ured-

nik zbornika Boris Paternu (1980: 449) v Spremni besedi zapiše: »Glavni namen teh posvetovanj je predstavitev in presoja novih pogledov na obdobja, je znanstvena aktualizacija njihovih temeljnih vprašanj.« Zlasti poudarjena interdisciplinarnost naj bi bila tista, ki bi skupaj z mednarodno sopostavitvijo aktualizirala vprašanja posameznih obdobji.

V zvezi z že omenjenim dejstvom, da je členitev na obdobja zasnovno izhajala predvsem iz literarnovednih, deloma še jezikoslovnih parametrov, je zanimivo, v kolikšni meri so se v njih znašle tudi druge, humanistične stroke. Ni presenetljivo, da je na vseh simpozijih in v simpozijevih zbornikih prisotna zgodovina in umetnostna zgodovina, zelo pogosta je muzikologija in etnologija, pričakovali bi pogostejše pojavljanje filozofije – v zborniku je izpričano trikratno sodelovanje, sledi ji teologija, ni najti npr. antropologije, arheologije.

2.1.2

V kolikšnem obsegu je zelo ambiciozen namen »znanstvene aktualizacije [...] temeljnih vprašanj« razvojne dinamike jezika, literature, kulture s končanim pregledom bolj ali manj klasificiranih obdobji uspel, si v tem trenutku ne upam soditi; za objektivno verodostojno oceno bi bil potreben kritičen pregled z jasnim teoretičnim pristopom desetih knjig tudi po šeststo, sedemsto in več stranmi – *Obdobje simbolizma* (4. simpozij) v dveh knjigah ima skupaj 824 strani (ur. Franc Zdravec). Lahko samo iz čisto osebnega, predvsem jezikoslovnega, deloma tudi širšega kulturološkega vidika izpostavim vsaj dve spoznanji, ki odsevata evropsko aktualen koncept filozofije našega prostora v določenem času. Iz 1. zbornika *Obdobja*, vezanega na razsvetljenstvo, velja izpostaviti več kot 60-stransko Prunčevo analizo Gutsmanovega nemško-slovenskega slovarja iz 1789. leta (1980: 209–265), ki dokazuje vpetost adelnogovskega razsvetljenskega koncepta v razumevanje sveta, kot ga odseva leksikografsko zajet pojmovni svet, saj se lahko z avtorjem

razprave samo strinjamo, da je »[z]godovina besedišča neke jezikovne skupnosti [...] neposreden odraz njenega duhovnega osvajanja sveta.« (Prav tam: 209.) Škoda, ker avtor doslej ni realiziral napovedanega »Gutsmanovega odnosa do ostalih slovenskih slovarjev in do osrednjeslovenskega knjižnega izročila«, ki ga bo, kot pravi, »iz tehničnih razlogov« – verjetno zaradi za zbornik preobsežnosti take razprave – objavil ob drugi priložnosti.« (Prav tam: 260.)

Neke vrste vpetost slovenske razsvetljenske miselnosti že v 16. stoletje prinašajo razprave iz ustreznega zbornika – Obdobja 6, ki po izsledkih presegajo razvojno tričlenskost zasnove Obdobji: prek analize književnosti, funkcije jezika v protestantizmu, se pravi znotraj humanističnega zgodnjenovoveškega duha Evrope se lušči v tem času nova filozofija jezika, ki pomeni odmik od ideologizirane univerzalnosti latinščine v sicer še vedno ideologizirani, vendar pa zdaj že narodno, v širšem smislu nacionalno individualizirani jezik. V evropskem prostoru se humanistično definira tudi slovenski jezikovni in s tem narodni prostor. Kot ugotavlja B. Paternu (1986: 53–75), se z nacionalno individualizacijo slovenščine 16. stoletja odpira pot v osebno individualizacijo, ki jo prinaša razsvetljenstvo, posebej pa seveda romantika s Prešernom. Močna vraščenost slovenskega predknjižnega, torej kulturnega jezika, se pravi zlasti jezika cerkve pa tudi vsaj nekaj drugih sekularnih področij, v splošno slovensko jezikovno zavest, je preprečila za razvoj knjižnega jezika in z njim nacionalne ideje pogubno »diglosijo, odtujenost ali razkol med 'visokim', cerkvenim in 'nizkim' ljudskim jezikom.« (Prav tam: 61.) Tako je lahko slovenski knjižni jezik v odločilni fazi razvoja prešel v svojo zrelo fazo, zaznamovano s sposobnostjo biti izraz tako osebne, tudi ustvarjalne identifikacije in s tem nedvoumna priča stopnje demokratizacije

družbe, če povzamemo Kocbeka. – Kot rečeno, kar nekaj zanimivih razprav, vezanih na 16. stoletje, presega zasnovno triado, zlasti členitev besedil na jezik in književnost, in lahko nosi skupni imenovalac humanistične prvine 16. stoletja. Smiselna je bila odločitev urednice Brede Pogorelec za skupne tematske naslove razprav zbornika 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. – O simpoziju je med drugimi za *Slavio* poročal M. Kopecký (1985: 223–224).⁶

Zadnji, 10. zbornik z referati simpozija na temo *Srednji vek v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* med drugim odlikuje polemika s Kronsteinerjevim prizadevanjem o »drugačni določitvi« alpskoslovenskega tudi zaradi »neupoštevanja relevantnih fonoloških in oblikoslovnih dejstev v Brižinskih spomenikih« (Cvetko Orešnik 1989: 35). Šlo je za neupoštevanje Ramovševih argumentov »o slovenskem značaju Brižinskih spomenikov«, je zapisala avtorica (prav tam: 50). Odlično argumentirana kritika Varje Cvetko Orešnik je ostala brez odgovora.

2.2

Kot rečeno, z desetim zbornikom (1989) je bil končan kritični pregled obdobji v slovenski humanistiki, nastopil je čas neke vrste konceptualnega zatišja, ki se ga zapolnjuje na dva načina: z vrsto jubilejnih zbornikov, kot so *Ramovšev zbornik*, Obdobja 12 (1994), edini izšel kot 2–3 številka *Slavistične revije* brez uvodne oz. spremne besede, ki jo sicer imajo zborniki Obdobja, v platno vezan *Miklošičev zbornik*, Obdobja 13 (1992), prav tako v platno vezan *Kopitarjev zbornik*, Obdobja 15 (1996), in *Vatroslav Oblak*, Obdobja 17 (1998) – o slednjem sta pisala R. Lenček (1996) in za makedonski prostor L. Crvenkovska (2000) – vsi štirje v naslovu poimenovani z jezikoslovci, ki jim je zbornik posvečen. – Med obeležijske zbornike lahko

⁶ Vsi navedeni podatki o kritikah samega simpozija ali zbornika Obdobji so iz Knjižnice Oddelka za slovenistiko in Knjižnice Oddelka za slavistiko. Kot poudarja vodja obeh knjižnic, A. Sollner Perdih, ki mi jih je prijazno posredovala, ni nujno, da so podatki dokončni. V prispevku so upoštevani vsi tako dostopni, ki so izšli v tujini, domači deloma.

prištejemo tudi Obdobja 11 (1991), sicer tematsko z naslovom vezana na slovenski narodni preporod, vendar ker je bilo obdobje razsvetljenstva že predstavljeno celo v 1. simpoziju, je bilo tokrat v oklepaju dodano posvetilo *Ob 70-letnici ljubljanske slavistike* – simpozij je bil namreč dve leti pred izidom zbornika – in tako tematsko tudi razširjeno. V uvodu urednik M. Kmecl naniza dogodke, za katere je bilo leto 1989 obletnično in ki vsaj posredno utemeljujejo predstavljene teme. Šlo je za »200 let francoske revolucije, ki je z idejami in dogodki daljnosežno sodelovala pri slovenskem narodnem in kulturnem prerodu [...], 200-letnico prve moderne slovenske gledališke predstave« in »300 let od izida polihistorijske *Slave vojvodine Kranjske* J. V. Valvasorja«. Vsi ti dogodki »pripadajo istemu skupnemu imenovalcu – modernemu formiranju slovenskega naroda.« Nizanje vseh teh pomembnih dogodkov nekako utemeljuje dejstvo, da so »Obdobja 11 [...] po svojem značaju nekakšen vmesen simpozij«, je zapisal urednik (Kmecl 1991: 5). – Sicer pa je bil zbornik, kot rečeno, posvečen 70-letnici ljubljanske slavistike; na tovrstno obletnično temo – tudi 70-letnica ljubljanske univerze – ima urednik zbornika M. Kmecl uvodni referat, kjer zapiše: »Slovenistika je bila po doslejšnji zgodovinski logiki eno od jeder nove univerze.« (Prav tam: 11.) Misel nas opozarja, da se s svetlobno hitrostjo spreminjajo vloge v vrednostnem sistemu znanosti na Slovenskem. – V tem zborniku želi biti obletničen tudi prispevek J. Toporišiča Zadnjih 20 let slovenskega jezikoslovja, vendar pa je vprašanje, v kolikšni meri želi biti tudi verodostojen. Kar obsežna bibliografija s številnimi prispevki, uvrščenimi med izvirne znanstvene članke, tudi znanstvena monografija – vse to je bilo premalo, da bi se znašla vsaj v nekem kratkem »časijem« okviru ob »vsečasnem besedotvorju« A. Bajca (Toporišič 1991: 19).

Kot rečeno, sledili so jubilejni simpoziji, tudi obsežna in po prispevkih najbolj

raznovrstna *Miklošičev* ob 100-letnici smrti 1991, zbornik leto kasneje, in *Kopitarjev* ob 150-letnici smrti, 1994, izid zbornika dve leti kasneje. *Miklošičev zbornik* bo ostal v zgodovini »tudi kot pričevanje o tem, kar se je dogajalo v Ljubljani med 26. in 28. junijem 1991. leta«. Objavljene izjave podpore eminentnih mednarodnih strokovnjakov, udeležencev simpozija »aktualizira[jo] zbornik v smislu spomina na usodne zgodovinske okoliščine, v katerih je simpozij potekal; njegovi udeleženci so nehote postali priče zgodovinskim in v tistem trenutku tudi travmatičnim dogodkom«, če povzamem besede, zapisane v oceni tega zbornika (Vidovič Muha 1993). Mnogi prispevki neposredno ali posredno pričajo o preseganju časovne ujetosti Miklošičevih znanstvenih spoznanj. Še posebej s svojim življenjskim delom, štirimi knjigami *Primerjalne slovnice slovenskih jezikov* je izstopil iz »časovn[e] ujetost[i] – z mladogramatičnim jezikoslovnim historicizmom zaznamovano devetnajsto stoletje« in posegel v »jezikoslovje dvajsetega stoletja, zlasti v funkcionalistični strukturalizem in tvorbeno-pretvorbno jezikoslovje. »[T]o, kar Miklošič išče v zgodovinskih izvorih, je v resnici racionalna »globinska struktura« pomenske narave, iz katere bi se logično izvajala pomenskost moderne povedi«, meni imeniten francoski slavist Paul Garde (1992: 201).

2.2.1

Med obletnične simpozije in hkrati tiste, ki napovedujejo nov tematski sklop, sodi tudi simpozij z naslovom *Individualni in generacijski ustvarjalni ritmi v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, vendar s podnaslovom (*Ob 10-letnici smrti Marje Boršnikove*) iz leta 1992 pod vodstvom T. Pretnarja, izid zbornika leta 1994 zaradi Pretnarjeve smrti v uredništvu M. Juvana in T. Sajovica; zbornik prinaša tudi celotno bibliografijo Marje Boršnik. – Novo tematsko usmeritev Obdobja pa nedvomno napoveduje simpozij na temo *Sonet in sonetni venec* iz 1995. leta in z letom kasneje izšlim zbornikom Obdobja 16 v

uredništvu M. Juvana, ki ga A. Bjelčevič (1997) v oceni simpozija vidi nekoliko nenavadno »kot nadaljevanje tovrstnih razpravljanj o obdobjih v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi.« Ko je A. Flaker v *Republiki*, hrvaškem časopisu za književnost, pisal o 16. simpoziju in objavil vse povzetke prispevkov, ki so se nanašali na hrvaški sonet (1995: 210–221), je o simpozijih Obdobja zapisal, da »se ne omejujejo na nacionalno književnost, ampak upoštevajo tudi druge slovanske književnosti in sploh obči evropski kontekst« (prav tam: 210).

Kljub tej tako rekoč spontani napovedi prihodnjega tematskega okvira se je reševanje vprašanja, kako naprej, rojevalo v ustvarjalnih, občasno tudi polemičnih okoliščinah kar dolgo; po zapisnikih sodeč se je začelo že po Obdobjih 16 leta 1996, vezanih, kot rečeno, na temo soneta, vmes je bil jubilejni zbornik ob 100-letnici smrti Vatroslava Oblaka, pa vse do 1999, ko je bil organiziran simpozij o historizmu. Iz zapisnikov in zapisov je mogoče izločiti nekako tri koncepte: vsaj nekaj slavističnih kateder je predlagalo dvodelnost simpozija, ostal naj bi samo jezikoslovno-literarnovedni del, kar pa naj ne bi izločalo razčlenbe tudi širših kulturoloških vprašanj; slovenistična katedra za knjižni jezik in stilistiko je bila na stališču, naj se obravnavane teme nadgrajujejo – za naslednje štiri simpozije pod naslovom *Konstituiranje slovenskega jezika, literature in kulture v evropskem kontekstu*. Glede na uspešnost omenjenih dveh zbornikov, 14. o ustvarjalnih generacijskih ritmih in 16. o sonetu, je bilo smiselno, da se je koncept zvrstnosti nadaljeval, podprl ga je tudi del slavistov. Sprejet je bil sklep o krovni temi z naslovom *Metode in zvrsti*, prvi, se pravi 18. simpozij z naslovom *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture*, je vodila A. Derganc, še vedno pa z napovedjo »jezika, literature [ne književnosti] in kulture«, kar je bilo smiselno, saj je naslov usmerjal v raziskovalno metodo, lastno predvsem jezikoslovju pa tudi drugim humanističnim področjem. – S kar

obsežnimi povzetki posameznih referatov, objavljenih v zborniku, je pisala Neli Gančeva v *Paleobulgarici* (2003: 111–120).

Tematsko bogat simpozij Obdobja 19 z naslovom *Romantična pesnitev* je bil jubilejni, posvečen 200-letnici Prešernovega rojstva. – 20. obletnica simpozija Obdobja z naslovom *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje z letnico 2001*, izid zbornika 2003, je po naključju sovpadla s 450-letnico prve slovenske knjige, sicer pa je bila »umeščena v evropsko leto jezikov« (Vidovič Muha 2003: IX). Med gosti, ki so pozdravili simpozij, velja omeniti takratnega zunanjšega ministra Dimitrija Rupla, ki je v svojem nagovoru izpostavil kar nekaj zanimivih preroških stališč v zvezi z jezikovnim vprašanjem takrat še v prihodnji Evropski uniji (EU). Med drugim pravi: »Razprave o tem [...], ali ne bi bilo prav, ko bi se zedinili za en sam [delovni] jezik [v EU], tečejo že vrsto let. Izid je odvisen od fizične velikosti, finančne in politične moči posameznih jezikov oz. njihovih narodov. Vsakdanja in redna raba velikih jezikov je večinska odločitev, utemeljitev pa je ekonomska.« (Poudarila A. Vidovič Muha.) In še: »Prevajanje (iz majhnih jezikov, npr. iz slovenščine) je problem majhnih, ne velikih. [...] Brez zavarovanja jezikovne dediščine in kompetence vseh, tudi najmanjših evropskih narodov, bi prišlo do resne krize.« (Rupel 2003: XVII.) Izjavi sta nekoliko protislovni: kako zavarovati nekaj, česar sploh ni, namreč npr. »majhne slovenščine« znotraj EU. – S povzetki nekaterih referatov je za rusko govoreče okolje simpozij predstavila T. Filimonova (2002: 116–117).

Znotraj krovne teme Metode in zvrsti so bili organizirani simpoziji Obdobja 21 *Slovenski roman* leta 2002, zbornik izide 2003, Obdobja 22 *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem* leta 2003, leto kasneje izide zbornik, Obdobja 23 *Slovenska kratka pripovedna proza* 2004, izid zbornika 2006, Obdobja 24 *Razvoj slovenskega strokovnega jezika*, leta 2005 – informacija o času izida, ki

ni več v podnaslovu, je iz Uvodne besede predsednice, zbornik iz leta 2007, Obdobja 25 *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*, leta 2006, zbornik 2008, Obdobja 26 *Slovenska narečja med sistemom in rabo* 2007, izid zbornika 2009. – Zunaj krovne teme Metode in zvrsti so organizirani zadnji trije simpoziji, začeni z jubilejnim simpozijem Obdobja 27 *Reformacija na Slovenskem (Ob 500-letnici Trubarjevega rojstva)*, brez podatka, kdaj je simpozij potekal, čeprav je celo na naslovnici zbornik označen s simpozijem, izid zbornika 2010, Obdobja 28 *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, izid zbornika 2009 hkrati s simpozijem, enako kot lanska Obdobja 29 *Sodobna slovenska književnost (1980–2010)*, torej simpozij in zbornik 2010; tudi letošnji jubilejni Obdobja 30 brez krovne teme Metode in zvrsti.

Obsežno predstavitev posameznih referatov zbornika Obdobja 22 *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem* je v *Slavii* objavila J. Špirudová (2007: 353–360), ki prepozna v zborniku »aktualni pogled na strukturfunkcijsko metodo in njeno pot od strukturalnega k pragmatičnemu in tudi kognitivnemu pristopu k jeziku.« (Prav tam: 353.) V Spremni besedi E. Kržišnik ugotavlja: »Tisto, kar je v prvi vrsti prineslo potrebo po ponovni aktualizaciji [jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem] je bilo [dejstvo, da se je] v zadnjem desetletju ali dveh [...] drastično spremenila resničnost sama in te spremembe nujno odsevajo v jezikovni resničnosti in v členitvi te resničnosti.« (Kržišnik 2004: IX.) Naj nekoliko konkretiziramo navedeno dejstvo: problematika jezikovnosistemskih stilistike, v klasičnem smislu zvrstnosti, odpira danes v času močne družbene razslojenosti novo razsežnost proučevanja t. i. vertikalnega členjenja jezika; sociolektologija – proučevanje govorce različnih družbenih slojev, se agresivno vpleta v dialektološko problematiko; tudi členitev govorce na ruralno in urbano v sodobni težko pregledni družbeni dinamiki izgublja svojo prepoznavnost. – Tako Obdobja 24 *Razvoj slovenskega strokovnega jezika* – tematika

posega v danes ranljiv segment znanstvene in sčasoma tudi strokovne terminologije oz. tovrstnega jezika, okolja njenega osmišljanja – kot Obdobja 26 *Slovenska narečja med sistemom in rabo* pa tudi predhodna 20., vezana na knjižni jezik, so usmerjena v vprašanja jezikovnosistemskih stilistike; vsi štirje simpoziji in njim ustrezni zborniki predstavljajo neke vrste problemsko celoto; tako bi jih bilo smiselno tudi oceniti. – O Obdobjih 26 je za makedonski strokovni prostor napisala oceno L. Tanturovska (2008).

2.2.2

Kaj se je znotraj tega mednarodnega in medstrokovnega srečevanja zlasti v na videz samo formalni ravni v zadnjem desetletju opustilo in kaj je ostalo? Od 19. simpozija in ustreznega zbornika naprej se je opustilo navajanje strokovnih področij jezik, književnost in kultura. V prvem tematskem sklopu desetih simpozijev je bilo to navajanje še smiselno, saj se je s tem ohranjala povezava s Seminarjem, katerega uvodni del je predstavljal; koristno je bilo tudi tako ozavestiti interdisciplinarni koncept Obdobjij. – Vendar pa je težko upravičljivo dejstvo, da so se brez posebnega komentarja na potovanju proti 30. simpoziju, konkretno pri Obdobjih 28, Obdobja 27 so bila jubilejna, izgubile *metode in zvrsti*, povezovalna tema Obdobjij. Ne tako daljna zgodovina oblikovanja tega pojma dokazuje, da je bila izbira domišljena, primerna tudi za interdisciplinarno zasnovano. Seveda pa nikakor ne gre za vztrajanje pri temi, ki je morda vzbujala občutek nasičenosti, čeprav že prelet »infrastrukture slovenščine in slovenistike« upravičuje tudi metodološki vidik ali vidik jezikovnosistemskih stilistike. Celo jubilejni zbornik o reformaciji na Slovenskem, se pravi žanrsko razvejeno 16. stoletje, bi preneslo pojem zvrsti, sploh pa z literarni teoriji ustrezno interpretacijo. Vendar, kot rečeno, ne gre za vztrajanje pri določeni temi, gre za nujnost tematske krovne povezovalnosti, se pravi za ohranitev intelektualne znamke Obdobjij; kot taka seveda zahteva temeljit premislek, sodelovanje, dis-

kusijo – vse to, kar je rodilo uspešnost »metod in zvrsti«.

Kritično se velja ustaviti tudi ob zahtevi po oddaji referatov za zbornik pred začetkom simpozija. Namreč izid simpozijskega zbornika po predstavitvi teme na simpoziju je pomemben tako za referenta kot urednike, saj pri izdaji prispevka omogoča upoštevanje kritične diskusije predavanj in s tem osmišlja pojem simpozija; poseg v to časovno zaporedje, ki se je zgodil z 28. simpozijem, se pravi prevzem vzorca izhajanja seminarskega zbornika, posredno pomeni odvzem pomembne vloge simpoziju oz. njegovo nekritično izenačevanje z vlogo Seminarja. Kot rečeno, ta zahteva gre v škodo vrednostne opredelitve simpozija in pomeni opuščanje pomembnega kriterija znanstvene verodostojnosti. Ne gre torej samo za formalnost, saj kljub temu, da se je Simpozij časovno odlepil od Seminarja, je ohranil svoje temeljne konceptualne prvine kot mednarodnost, interdisciplinarnost, do nedavna tudi krovno kohezivno tematiko.

Odločiti se je treba, kako naprej tudi v organizacijskem smislu, saj ostaja obremenitev slovenistov, kot kaže, nepresegljiva stalnica. V tem trenutku se zdi, da sta na vidiku dve oz. tri možnosti: vezati simpozij na dve leti – o tem se je resno razmišljalo konec 90. let, ko se je tako prizadevno razpravljalo o novi krovni temi; pritegniti k organizaciji sloveniste tudi z drugih slovenističnih institucij – ta misel se mi zdi za razvoj zelo smiselna; in tretja možnost – pritegniti v vse vsebinsko-organizacijske postopke druge humanistične stroke; ta slednja možnost bo seveda vplivala na izhodiščno tematsko slovenistično oz. slovenistično kontrastivno jedro. V vsakem primeru pa bi bilo treba že težko obvladljivo množico nastopajočih najmanj razpoloviti, kar pomeni nujnost veliko večje kakovosti izbire.

Kaj sicer Obdobja povezuje? Da, lahko gre za neke vrste simbolni pomen, ki se je izoblikoval skozi časovno stalnost – za neke vrste intelektualno znamko skupinske mednarodnosti in interdisciplinarnosti slovenistov,

vendar z nujno potrebno povezovalno krovno temo. Ostaja namreč skrb, da se bodo Obdobja sicer izgubila in s tem nekaj, kar ima že 30 let, posebej pa še danes aktualne preference – mednarodnost in medstrokovnost slovenistike.

3

Naj končam z besedami predsednika prvega simpozija Obdobja in idejnega snovalca moderne literarne vede sredi 20. stoletja, prek nje seveda tudi simpozija Obdobja akademika Borisa Paternuja: »[Pri simpoziju Obdobja] gre za spoštovanje vredno količino in kakovost novih spoznanj notraj naših dveh temeljnih nacionalnih ved: slovenskega jezikoslovja in slovenske literarne zgodovine [...] v bogatem kontekstu opažanj in ugotovitev mednarodne slavistike. Nobena kulturna, literarna in jezikoslovna zgodovina Slovencev ne bo mogla nastajati mimo tega pomembnega opusa, zbranega v obsežni zbirki *Obdobja* [...]«. Pa še nekaj velja poudariti iz besed akademika: »[Z Obdobji] je prišlo do zelo izrazite tvorne delovne osredinjenosti sicer zelo divergentnih raziskovalnih smeri in različnih človeških pravi« (Paternu 2003: XVI) – sporočilo, ki ga v razsutem okolju našega strokovnega življenja ne gre zanemariti.

Literatura

- BJELČEVIČ, Aleksander, 1997: Vse o sonetu. *Razgledi* 14, 9. julij. 20–21.
- CRVENKOVSKA, Emilija, 2000: Značajan simpozium za deloto na Vatroslav Oblak. *Makedonski jezik* XLVIII–L, 1997–1999. 355–360.
- CVETKO OREŠNIK, Varja, 1989: Slovenskost Brižinskih spomenikov in nekatere novejšje hipoteze o njih. Jože Toporišič (ur.): *Srednji vek v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Obdobja 10*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Znanstveni inštitut. 35–50.
- FLAKER, Aleksandar, 1996: Hrvatski sonet u Ljubljani. *Republika* LII, ožujak–travanj. 210–221.

- FILIMONOVA, Tatjana, 2002: Mednarodny simpozium »Slovenski literarny jazyk – aktualnye voprosy i istoričeskij opyt«. K 450-letiju izdannya pervoj slovenskoj knigi. *Slovyano-vedenie* 5, sentjabr', oktjabr'. Moskva: Rossijskaja akademija nauk. 116–117.
- GANČEVA, Neli, 2003: Istorizm't i paleoslavišičnata problematikav dokladite na XVIII. meždunaroden simpozium »Obdobja«. *Paleo-bulgarica/starobl'garistika* XXVIII/2. 111–120.
- GARDE, Paul, 1992: Le catégories grammaticales chez Miklošič. *Miklošičev zbornik. Obdobja* 13. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Odsek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Znanstveni inštitut, Univerza v Mariboru. 201–209.
- KMECL, Matjaž (ur.), 1991: Urednikova začetna beseda. *Obdobje slovenskega narodnega preporoda*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, PZE za slovanske jezike, književnosti in kulture, XV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 5.
- KOPECKÝ, Milan, 1985: Mezinárodní symposium v Lublani na téma 16. století v slovinském jazyce, literatuře a kultuře. *Slavia* 54/2. 223–224.
- KRŽIŠNIK, Erika (ur.), 2004: Spremna beseda. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Obdobja* 22. Metode in zvrsti. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. IX–X.
- LENČEK, Rado, 1996: Alenka Šivic-Dular, ed. Vatroslav Oblak, Mednarodni simpozij Obdobja. *Slovene Studies* 18/1. 95–97.
- PATERNU, Boris (ur.), 1980: Spremna beseda. *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, PZE za slovanske jezike, književnosti in kulture, XV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 449–450.
- PATERNU, Boris, 1986: Protestantizem in konstituiranje slovenske književnosti. Breda Pogorelec (ur.): *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, PZE za slovanske jezike, književnosti in kulture, XX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 53–75.
- PATERNU, Boris, 2003: Nagovori ob začetku jubilejnega simpozija Obdobja 20. Ada Vidovič Muha (ur.): *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja* 20. Metode in zvrsti. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. XV–XVI.
- PRETNAR, Tone, 1988: Obdobja, stili, pomeni. *Naši razgledi* 37/24, 23. december. 735.
- PRUNČ, Erich, 1980: Prispevek k poznavanju virov za Gutsmanov slovar. Boris Paternu (ur.): *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, PZE za slovanske jezike, književnosti in kulture, XV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 209–267.
- RUPEL, Dimitrij, 2003: Nagovori ob začetku jubilejnega simpozija Obdobja 20. Ada Vidovič Muha (ur.): *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja* 20. Metode in zvrsti. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. XVII–XIX.
- ŠPIRUDOVÁ, Jana, 2007: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Mednarodni simpozij Obdobja. Metode in zvrsti. *Slavia* 76/3. 353–360.
- TANTUROVSKA, Lidija 2008: Slovenska narečja med sistemom in rabo. Obdobja 26. Metode in zvrsti. *Makedonski jazik* LVIII–LIX, 2007–2008. 319–322.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1991: Zadnjih 20 let slovenskega jezikoslovja. Matjaž Kmecl (ur.): *Obdobje slovenskega narodnega preporoda (Ob 70-letnici ljubljanske slavistike). Obdobja* 11. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 19–32.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1993: Presežena časovna ujetost. *Razgledi* 42/8. 20–21.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 2003: Spremna beseda. Ada Vidovič Muha (ur.): *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja* 20. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. IX–XII.